

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ГУБИНА ОКСАНА ЮРІЇВНА

УДК 378.4.01(410)(043.3)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

СУМИ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Кондратюк Світлана Миколаївна,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка,
директор Науково-навчального інституту
педагогіки і психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Локшина Олена Ігорівна,
Інститут педагогіки Національної академії
педагогічних наук України,
завідувач відділу порівняльної педагогіки;

кандидат педагогічних наук
Коляда Тетяна Василівна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
старший викладач кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Захист відбудеться 12 липня 2018 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 12 червня 2018 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Розвиток інформаційного суспільства передбачає якісну модернізацію освітньої галузі, передусім упровадження нових видів освіти, в тому числі, відкритої. Так, про необхідність використання елементів відкритої освіти у вітчизняному шкільництві наголошується в державних документах: «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014), «Положення про дистанційне навчання» (2013, в Указі Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» (2015).

Особливої значимості набуває відкрита освіта в системі глобальної освіти в умовах розвитку інформаційного суспільства із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційних форм навчання, опануванням відповідних умінь, навичок та компетентностей особистості. Відсутність належного рівня готовності освіти України до переходу на принципи відкритості зумовлює необхідність вивчення прогресивного зарубіжного досвіду впровадження відкритої освіти, обґрунтування її сутнісних характеристик, установлення перспектив розвитку в міжнародному й національному контекстах. Значний позитивний досвід розвитку відкритої освіти накопичено в розвинених країнах і, зокрема, у Великій Британії.

Доцільність наукового опрацювання організаційно-педагогічних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії зумовлено необхідністю подолання низки *суперечностей* у системі вітчизняної вищої освіти між:

- сучасним вектором розвитку вищої освіти України, що спрямовано на інтеграцію до Європейського простору вищої освіти та недостатнім рівнем системного вивчення й узагальнення європейського досвіду організації відкритої освіти;
- визнаним в усьому світі досвідом відкритої освіти в університетах Великої Британії та відсутністю аналізу концептуальних, нормативних, організаційних та методичних засад британського досвіду в педагогічній думці України;
- зростаючими потребами українського суспільства в індивідуалізації та технологізації навчання та недостатнім рівнем методичного забезпечення відкритої освіти у вітчизняних закладах вищої освіти.

Наукова проблема, що стала предметом вивчення, знаходиться в межах предметних полів таких галузей сучасної педагогічної науки як: педагогіка вищої школи, педагогічна інноватика та порівняльна педагогіка, що передбачає багатоаспектний характер аналізу стану її дослідженості.

Зокрема з'ясовано, що провідними аспектами розгляду освітніх інновацій у сучасних дослідженнях стали: теоретико-методологічний (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Пазенюк, П. Саух, В. Цикін та ін.), освітньо-політичний (В. Гейць, А. Даниленко, В. Кремень, В. Луговий, А. Сбруєва,

Б. Шуневич та ін.), професійно-педагогічний (Н. Авшенюк, О. Волошина, О. Єременко, О. Козлова, О. Локшина, В. Луговий, Ю. Лянной, Г. Ніколаї, О. Палеха, Н. Рокосовик, О. Семенов, А. Соколова, Н. Яцишин та ін.), соціально-педагогічний (Г. Давиденко, С. Коваленко, О. Козлова, І. Козубовська, О. Міхеєнко, О. Огієнко, О. Пічкарь, С. Прийма, О. Фудорова, М. Чайковський та ін.), технологічний (В. Биков, Р. Бужиков, Л. Виноградова, О. Висоцька, О. Захарова, О. Локшина та ін.), методичний (Н. Бідюк, Т. Гарбуза, О. Ісламова, А. Сбруєва, О. Овчарук та ін.).

Значний внесок у дослідження відкритої освіти в університетах Великої Британії зроблено зарубіжними дослідниками, зокрема такими, як: І. Ален та Дж. Сіман (I. Allen and J. Seaman), Х. Вільсон (H. Wilson), Г. Гаус та С. Нікольз (G. Gaus and S. Nichols), М. Генор (M. Ganor), С. де Ентоні (C. D'Antoni), С. Доунс (S. Downes), Д. Келнер (D. Kellner), Д. Кіган (D. Keegan), С. Кронін (C. Cronin), Ф. Малдер (F. Mulder), Р. Мейсон та П. Бачич (R. Mason and P. Bacsich), С. Мішра (S. Mishra), М. Паулсен (M. Paulsen), М. Петерс (M. Peters), Т. Роузінг (T. Rousing), Г. Сіменс (G. Siemens), Ф. Сталдер (F. Stalder), Б. Тауерс (B. Towers), Д. Тепскот (D. Tapscott), Дж. Харіс (J. Harris), Р. Шелдон (R. Sheldon) та ін.

Актуальністю проблеми розвитку відкритої освіти в Україні, наявністю позитивних досягнень у досліджуваній сфері в університетах Великої Британії та відсутністю цілісного дослідження, присвяченого проблемі відкритої освіти у британських університетах у вітчизняній теорії освіти, зумовлено вибір теми дисертаційного дослідження: **«Організаційно-педагогічні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії»**. Під організаційно-педагогічними засадами відкритої освіти в університетах Великої Британії розуміємо основні положення та принципи, що визначають особливості її реалізації в закладах вищої освіти. З метою конкретизації організаційно-педагогічних засад досліджуваного феномену виокремлено концептуальний, нормативний, організаційний та методичний аспекти її розгляду.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою комплексного дослідження кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Інноваційні підходи до управління якістю освіти» (реєстраційний номер 0113U004660). Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 6 від 23 грудня 2013 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук НАПН України (протокол № 3 від 25 березня 2014 р.). Тему дисертаційного дослідження уточнено вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 3 від 26 вересня 2016 р.).

Мета дослідження – з'ясувати організаційно-педагогічні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії та обґрунтувати можливості використання елементів прогресивного досвіду Великої Британії в аспекті досліджуваної проблеми в сучасній Україні.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження**:

1. Виявити стан розробленості досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній науці та схарактеризувати концептуальні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії.
2. Виокремити етапи розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії.
3. Окреслити нормативні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії.
4. З'ясувати організаційні та методичні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії.
5. Обґрунтувати можливості творчого використання елементів прогресивного досвіду Великої Британії в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Об'єкт дослідження – відкрита освіта в університетах Великої Британії.

Предмет дослідження – концептуальні, нормативні, організаційні та методичні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період від кінця 90-х рр. ХХ ст. до середини 10-х рр. ХХІ ст. Визначення нижньої хронологічної межі пов'язано з прийняттям державного документу «Національні системи освіти. Об'єднання суспільства, що навчається» (National systems of education. Connecting the learning society) (1997), яким передбачалося запровадження широкого кола ініціатив, спрямованих на активізацію використання інноваційних ІКТ у закладах освіти, сприяння підготовці кадрів у сфері ІКТ, удосконалення навчальних програм відповідно до актуального рівня розвитку ІКТ. Вибір верхньої хронологічної межі зумовлено публікацією «Доповіді Ради з фінансування вищої освіти Англії» (2016), яка дозволяє дійти висновків щодо ефективності реформ у системі вищої освіти Великої Британії. У контексті виокремлення основоположних чинників та етапів розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії хронологічні межі було розширено до середини ХІХ ст., тобто до часу виникнення досліджуваного освітнього феномену на теренах Великої Британії.

Методологічною основою дослідження є теорія пізнання, діалектичні принципи взаємозв'язку та взаємозумовленості процесів, взаємовплив та взаємозалежність явищ об'єктивної дійсності; положення про єдність теорії та практики.

При розробленні конкретної методології дослідження використано *історичний* підхід, що має на меті вивчення досвіду відкритої освіти в університетах Великої Британії в її історичному розвитку; *системний* підхід, який надає можливість розглянути відкриту освіту як систему, що функціонує й розвивається на основі взаємозв'язку та взаємодії всіх її складових; *компаративний* підхід, що дозволив порівняти практики навчання у закладах відкритої освіти двох країн та окреслити можливості використання елементів британського досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення *дидактики вищої школи* (В. Биков, Н. Бідюк, Т. Гарбуза, В. Гейць,

А. Даниленко, О. Ісламова, В. Кремень, В. Луговий, Б. Шуневич та ін.); *порівняльній педагогіці* (Н. Авшенюк, О. Заболотна, Н. Лавриченко, О. Матвієнко, Г. Ніколаї, О. Огієнко, А. Сбруєва, О. Сухомлинська, О. Устименко-Косоріч, Н. Яцишин та ін.); *педагогічної інноватики* (Л. Даниленко, О. Захарова, І. Іванюк, О. Козлова, О. Овчарук, Є. Хриков та ін.).

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано такі методи:

– *загальнонаукові* – аналіз, синтез, зіставлення, порівняння, узагальнення, які застосовувалися для з'ясування стану розроблення проблеми, характеристики концептуальних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії;

– *конкретно-наукові* – метод термінологічного аналізу, що забезпечив розкриття сутності досліджуваних педагогічних явищ за допомогою уточнення значень основоположних понять; порівняльно-історичний та хронологічний, які використовувалися для виокремлення етапів розвитку відкритої освіти в історичній ретроспективі; структурно-логічний аналіз, що уможливив опрацювання офіційних документів освітніх реформ та окреслення нормативних засад досліджуваного феномену; системно-функціональний аналіз, який використовувався у процесі з'ясування організаційних та методичних засад відкритої освіти; порівняльно-зіставний аналіз, що дозволив виявити спільне та відмінне в нормативних, організаційних та методичних засадах відкритої освіти у британських та вітчизняних університетах; метод наукової екстраполяції, що застосовувався для виявлення можливостей творчого використання елементів британського досвіду в умовах розвитку відкритої освіти в університетах сучасної України;

– *емпіричні* – аналіз документів, інтерв'ювання та електронне листування, за допомогою яких виявлено специфіку організації навчальної діяльності в університетах відкритої освіти Великої Британії та України.

Джерельну базу дослідження становлять:

– офіційні документи освітніх реформ Великої Британії в межах досліджуваного періоду: Закон «Про вищу освіту» (2004), Національні стратегії «Технологія освоєння: Трансформація навчання та сфери дитячих послуг» (2005), «Стратегія електронного навчання» (2009), «Міжнародна освіта: глобальний розвиток і процвітання» (2013), «Національна стратегія доступності та успішного навчання в системі вищої освіти» (2014), «Стратегічний план щодо зростання ролі науки і інновацій» (2014), Біла книга «Майбутнє вищої освіти» (2003), Біла книга «Вища освіта: успіх як економіка знань» (2016), урядові програми «Професійні національні стандарти» (2006), «Програма електронного навчання» (2009), урядові доповіді «Створення більш ефективної і різноманітної системи вищої освіти» (2010), «Будівництво майбутнього: Наша стратегія – максимізація участі 16–24-річних у сфері освіти, професійної підготовки та працевлаштування» (2011), «Доповідь про інновації 2014» (2014), «На шляху до розробки стратегій електронного навчання як єдиної системи» (2003); доповіді та рішення парламентських комісій із питань освітньої політики;

– аналітичні матеріали наднаціональних економічних, культурно-освітніх, фінансових, професійних, благодійних організацій (Інститут неперервної освіти ЮНЕСКО, Міжнародна рада з відкритої і дистанційної освіти, Організація економічного співробітництва та розвитку, Фонд Вільяма та Флори Хьюлетт (The William and Flora Hewlett Foundation), Навчальна співдружність (The Commonwealth of Learning) тощо);

– документи Європейської спільноти: Європейській Парламент, Європейська Комісія, Європейська Асоціація Університетів, Європейський фонд якості електронного навчання, Європейська спілка студентів;

– документи Болонського процесу: декларації; комюніке Міністрів, відповідальних за вищу освіту країн-учасниць Болонського процесу;

– монографічні праці та наукові статті британських науковців із питань відкритої освіти: Г. Вільсон (H. Wilson), М. Генор (M. Ganor), С. де Ентоні (S. D'Antoni), С. Даунс (S. Downes), М. Даймен та П. Слоуп (M. Dimann and P. Sloep), Р. Елмор (R. Elmore), Д. Келнер (D. Kellner), Д. Кіган (D. Keegan), Ф. Малдер (F. Mulder), С. Мішра (S. Mishra), М. Полсен (M. Paulsen), Б. Тауерс (B. Towers) та ін.;

– матеріали вітчизняних та зарубіжних науково-педагогічних періодичних видань («Педагогіка і психологія», «Порівняльно-педагогічні студії», «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології», «Педагогіка», «Higher Education», «International Higher Education», «European Journal of Education», «European Journal of Higher Education», «European Educational Research Journal»);

– інформація та аналітичні матеріали розміщені на інтернет-сайтах британських (Centre for Open Learning, Centre for the Study of Higher Education, UK Centre for Materials Education, Distance Learning Centre: Distance Learning & Online Courses,) та українських наукових центрів (центр дистанційного навчання Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Києво-Могилянської академії, Сумського національного аграрного університету), а також університетів (Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Відкритий університет Великої Британії).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* в українській педагогічній науці з'ясовано організаційно-педагогічні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії та обґрунтовано можливість використання елементів прогресивного досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в сучасній Україні. У контексті виявлення стану розробленості досліджуваної проблеми виокремлено та схарактеризовано аспекти розгляду відкритої освіти (теоретико-методологічний, освітньо-політичний, професійно-педагогічний, соціально-педагогічний, методичний, технологічний); схарактеризовано концептуальні засади (підходи, принципи) досліджуваного освітнього феномену. Виокремлено етапи становлення відкритої освіти в університетах Великої Британії: 1) кореспондентська освіта (середина ХІХ ст. – 10-ті рр. ХХ ст.); 2) теле-радіо освіта (20-ті рр. ХХ ст. – кінець 50-х рр. ХХ ст.); 3) мультимедійна освіта (початок 60-х рр. ХХ ст. –

середина 90-х рр. ХХ ст.); 4) он-лайн освіта (кінець 90-х рр. ХХ ст. – середина 10-х рр. ХХ ст.). Окреслено нормативні засади відкритої освіти у британських університетах на наднаціональному, національному та інституційному рівнях, зокрема схарактеризовано положення документів реформ, національних стратегій, законів, Білих книг, законодавчих актів, національних та урядових стратегій, у яких визначено провідні аспекти діяльності університетів у досліджуваній сфері. З'ясовано організаційні (механізми управління та організаційна структура відкритої освіти на національному та інституційному рівнях) й методичні (структурування курикулуму, його вбудовування в єдиний освітньо-інформаційний простір, проектування і впровадження інноваційних технологій електронного навчання, створення навчально-методичних матеріалів, орієнтованих на використання в системі відкритої освіти, що мають як загальний характер, так і спеціалізований) засади відкритої освіти в університетах Великої Британії. Обґрунтовано можливості використання елементів прогресивного досвіду британської системи освіти в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на національному, місцевому та інституційному рівнях в освітньо-політичному, організаційно-педагогічному, науково-методичному та технологічному аспектах.

Конкретизовано визначення ключових понять дослідження («відкрита освіта», «організаційно-педагогічні засади відкритої освіти», «відкрите навчання», «відкриті освітні ресурси»).

Подальшого розвитку набула характеристика інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються в межах відкритої освіти в університетах.

До наукового обігу введено маловідомі й раніше невідомі англомовні джерела, історичні документи та факти, пов'язані з дослідженням відкритої освіти в університетах Великої Британії.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що концептуальні ідеї, організаційні та методичні засади відкритої освіти, реалізовані в університетах Великої Британії, можуть бути творчо використані в організації відкритого навчання в українських ЗВО. Теоретичні положення і фактичний матеріал, отримані в ході дослідження, використовуються у викладанні навчальних курсів з історії педагогіки, інноваційних педагогічних технологій, порівняльної педагогіки інноваційного менеджменту освіти. Прогностичний потенціал дослідження зумовлює можливість використання його матеріалів і висновків для здійснення подальшої науково-дослідницької роботи щодо відкритої освіти у процесі модернізації української системи вищої освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в навчальний процес: Криворізького державного педагогічного університету (довідка № 09/1-604/3 від 17 жовтня 2017 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/54 від 10 жовтня 2017 р.), Харківської гуманітарно-педагогічної академії Харківської обласної ради (довідка № 01-13/812 від 10 жовтня 2017 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/02/4126 від

19 жовтня 2017 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2139 від 25 жовтня 2017 р.).

Апробація отриманих результатів дослідження здійснювалася на науково-практичних конференціях та семінарах різного рівня: *міжнародних* – «Етнічна самосвідомість та крос-культурна взаємодія сучасної молоді» (Суми, 2014), «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2014, 2016), «Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів» (Мукачево, 2015), «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (Суми, 2015, 2016), «Pedagogy and Psychology in an area of increasing flow of information –2015» (Budapest, 2015), «Methodology and methods of scientific research» (Praha, 2016), «Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії» (Вінниця, 2016); *всукраїнських* – «Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2014).

Публікації. Основні положення дисертаційного дослідження висвітлено в 17 одноосібних публікаціях, із них: 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному науковому виданні, що включено до наукометричної бази Scopus (англійською мовою, Угорщина), 9 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій та семінарів.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 311 найменування, з них 192 англійською мовою. У роботі подано 14 таблиць, 14 рисунків та 15 додатків. Повний обсяг тексту дисертації – 275 сторінок. Основний зміст викладено на 189 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження, з'ясовано ступінь його наукового розроблення, встановлено зв'язок із науковими планами та програмами; визначено мету, завдання, предмет, об'єкт, методи дослідження; вказано хронологічні межі, схарактеризовано джерельну базу; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення, відображено апробацію та впровадження в практику отриманих результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні засади дослідження відкритої освіти в університетах Великої Британії**» виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній науці, схарактеризовано поняттєвий апарат дослідження, концептуальні засади відкритої освіти, визначено передумови та виокремлено етапи розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії.

Результатом застосування загальнонаукових методів аналізу, синтезу, зіставлення, порівняння, узагальнення, що застосовувалися для з'ясування стану розроблення проблеми в наукових розвідках, стало виокремлення таких аспектів її розгляду як теоретико-методологічний, освітньо-політичний, професійно-педагогічний, соціально-педагогічний, методичний, технологічний. Належність нашого дослідження до галузі педагогічної компаративістики зумовила звернення до джерел порівняльно-педагогічного характеру, а саме до

досліджень у галузі порівняльно-педагогічного британознавства, в яких характеризуються окремі аспекти досліджуваного освітнього феномену.

Розгляд проблеми в теоретико-методологічному аспекті дав змогу представити обґрунтування відкритої освіти як нової освітньої парадигми, що будується на фундаментальних засадах сучасних філософських концепцій, зокрема таких, як філософська гуманістика, теорія самоорганізації, педагогічна синергетика.

У межах розгляду освітньо-політичного аспекту досліджуваного феномену з'ясовано основоположні принципи інноваційного розвитку сучасної освіти, якими є: гуманізація, демократизація, інформатизація, відкритість освіти для всіх бажаючих.

Дослідження проблеми в професійно-педагогічному аспекті дозволило узагальнити висновки науковців щодо необхідності інновацій у системі професійної освіти, передусім формування готовності майбутнього вчителя до застосування технологій відкритої освіти та реалізації педагогічних умов використання технологій відкритої освіти у ЗВО.

У контексті аналізу соціально-педагогічного аспекту проблеми висвітлено пріоритетні напрями використання засобів відкритої освіти в межах інклюзивної освіти й освіти дорослих.

Дослідження методичного аспекту проблеми надало можливості виокремити основні напрями реорганізації освітнього процесу, а саме: надання гнучкості навчальним планам та професійної спрямованості навчальним курсам, запровадження кредитно-модульної системи, індивідуалізація навчання, вдосконалення організаційних форм навчання та комп'ютеризація навчального процесу.

Розгляд проблеми в технологічному аспекті дав змогу здійснити класифікацію сучасних освітніх ІКТ, дослідити особливості їхнього використання і з'ясувати ознаки, набуті відкритою освітою завдяки інформаційно-комунікаційним технологіям. З'ясовано, що такими ознаками є відкритість, інформативність, оперативність, інтерактивність, ергономічність.

Застосування методу термінологічного аналізу дозволило схарактеризувати такі ключові поняття дослідження, як «відкрита освіта», «організаційно-педагогічні засади відкритої освіти», «відкрите навчальне середовище», «відкрите навчання», «відкриті освітні ресурси».

Систематизація поглядів вітчизняних і зарубіжних науковців щодо поняття «відкрита освіта» дозволила виокремити й схарактеризувати такі концептуальні підходи до його тлумачення: 1) відкрита освіта як філософія; 2) відкрита освіта як реформаторський рух; 3) відкрита освіта як система навчання; 4) відкрита освіта як освітня практика, що передбачає застосування певних технологій та організаційних підходів.

Узагальнення існуючих у сучасній науці підходів дозволило конкретизувати поняття «відкрита освіта» як системи, що має на меті розширення доступу до вищої освіти, максимальне врахування освітніх потреб та можливостей кожного студента шляхом використання відкритих освітніх ресурсів й ІКТ, нових підходів до організації навчального процесу

(дистанційне, змішане, он-лайн тощо), оцінювання, атестації та акредитації освітніх програм; дозволяє здійснювати вільний обмін інноваційним досвідом викладання та навчання студентів.

Визначено, що сутнісними характеристиками відкритої освіти є інформативність (обмін знаннями, ідеями та інформацією); доступність (можливість вільного та безкоштовного використання відкритих освітніх ресурсів, що являють собою оцифровані навчальні й методичні матеріали, представлені у відкритому доступі для викладачів та студентів, що використовуються у процесі викладання, навчання та дослідницької діяльності); гнучкість (надання освітніх послуг у зручний час та у зручному місці); інтерактивність (можливість для кожного учасника освітнього процесу бути його повноцінним активним суб'єктом); координованість (упровадження спеціальних організаційних та методичних підходів для координації навчального процесу); модульність (можливість сформувати індивідуальну навчальну програму для кожного студента).

У роботі з'ясовано, що заклади вищої освіти Великої Британії, які працюють на засадах відкритої освіти, є центрами інноваційного навчання, що реалізують такі дидактичні принципи як: індивідуалізація навчання; гнучкість навчального процесу; доступність та відкритість навчального матеріалу; оперативна інформативність та ефективна адаптація до освітніх потреб кожного студента; інклюзивність навчання, активізація індивідуальної та групової пізнавальної діяльності студентів; розвиток критичного та творчого мислення студентів.

Історико-генетичний аналіз розвитку досліджуваного феномену дозволив визначити зовнішні (соціально-економічні, суспільно-політичні, технологічні та культурно-освітні) та внутрішні (масовізація вищої освіти, диверсифікація освітніх потреб студентів та освітніх послуг університету, оновлення технологій та засобів навчання, інтернаціоналізація освіти) чинники, які від середини ХІХ ст. впливають на розвиток відкритої освіти та на процес модернізації освітньої галузі Великої Британії в цілому.

Хронологічний та порівняльно-історичний аналіз наукових джерел з досліджуваної проблеми надав можливості виокремити етапи розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії:

- перший етап – кореспондентська освіта (середина ХІХ ст. – 10-ті рр. ХХ ст.) – поява заочного навчання, здійснюваного за допомогою листування між закладом освіти і студентом, спричинена стрімким розвитком економіки періоду індустріалізації;

- другий етап – теле-радіо освіта (20-ті рр. ХХ ст. – кінець 50-х рр. ХХ ст.) – поява радіопрограм, телевізійних освітніх програм, інтегрованих теле-радіо освітніх програм, спричинена розвитком стратегічних галузей економіки в післявоєнний (Перша та Друга світові війни) та міжвоєнний період;

- третій етап – мультимедійна освіта (початок 60-х рр. ХХ ст. – середина 90-х рр. ХХ ст.) – виникнення дистанційного навчання, мультимедійних засобів навчання, спричинене потребою в подальшому

професійному розвитку населення з можливістю використання ІКТ у навчанні;

– четвертий етап – он-лайн освіта (кінець 90-х рр. ХХ ст. – середина 10-х рр. ХХІ ст.) – виникнення електронного навчання, Інтернет-ресурсів, МООС, навчальної аналітики, що спричинене підвищенням можливостей здобуття а також вимог до якості освіти в умовах глобального інформаційного суспільства.

Таким чином, у контексті розгляду теоретичних засад дослідження відкритої освіти в університетах Великої Британії виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми у вітчизняній науці, схарактеризовано концептуальні засади (термінологічні та концептуальні підходи, дидактичні принципи) та виокремлено етапи розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії.

У другому розділі «**Нормативні, організаційні та методичні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії**» окреслено нормативні (на наднаціональному, національному та інституційному рівнях), організаційні (механізми управління та організаційна структура відкритої освіти на національному та інституційному рівнях) та методичні (структурування курикулуму, його вбудовування в єдиний освітньо-інформаційний простір, проектування і впровадження інноваційних технологій електронного навчання, створення навчально-методичних матеріалів) засади досліджуваного освітнього феномену.

Структурно-логічний аналіз документів наднаціональних політичних, економічних, професійних, культурно-освітніх організацій (Європейській Парламент, Рада Європейського Союзу, Європейська Асоціація Університетів, Європейська спілка студентів, Європейська рада інноваційної освіти, Міжнародна рада з відкритої і дистанційної освіти, Інститут неперервної освіти ЮНЕСКО, Організація економічного співробітництва та розвитку тощо) дозволяє констатувати, що міжнародною освітньо-політичною, бізнесовою, академічною, та інформаційно-технологічною спільнотами визначено стратегічні пріоритети та перспективи розвитку відкритої освіти, які стосуються соціального (забезпечення соціальної справедливості в освіті, її демократизація), економічного (кількісні та якісні параметри забезпечення кадрами інноваційного розвитку економіки), академічного (організаційні та методичні засади) та технологічного (ІК-технології) вимірів розгляду проблеми. Зазначені документи мають рекомендаційний характер та виступають підґрунтям для розроблення стратегій розвитку відкритої освіти національного рівня.

Узагальнення та систематизація документів освітніх реформ Великої Британії (національні стратегії, закони, Білі книги, законодавчі акти, національні та урядові стратегії) дозволило схарактеризувати нормативно-правові засади відкритої освіти в університетах Великої Британії. Виявлено, що документи національного рівня регламентують такі аспекти розвитку досліджуваного освітнього феномену:

1) чинники (суспільно-політичні, соціально-економічні, технологічні, культурно-освітні);

2) цілі (стратегічні, тактичні) та завдання (реалізація яких є відповідальністю держави, закладів освіти та їх педагогічного персоналу);

3) типи закладів вищої освіти (відкриті та змішані), в яких може бути надано відкриту освіту;

4) форми надання послуг у системі відкритої освіти (дистанційне, мобільне навчання);

5) особливості взаємозв'язків університетів із місцевою освітньою адміністрацією в контексті надання відкритої освіти;

б) організаційну структуру закладу вищої освіти;

7) шляхи співробітництва університетів із підприємствами;

8) особливості управління закладами вищої освіти.

Визначено, що успіх реформ системи вищої освіти Великої Британії, який мав місце на початку XXI ст., було забезпечено цілеспрямованою взаємодією держави, національних освітніх організацій та ЗВО у створенні та реалізації реформаційних стратегій.

Аналіз та узагальнення інституційних стратегій розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії, що унормовують діяльність конкретних вишів, дозволило дійти висновку, що до числа актуальних завдань університетів у досліджуваній сфері віднесено такі: розширення програм е-навчання в контексті запровадження сучасних спеціальностей, що користуються попитом на ринку праці; налагодження тісної співпраці ЗВО з організаціями-роботодавцями; фінансова та організаційна підтримка інноваційних програм урядом та іншими зацікавленими суб'єктами; вдосконалення інклюзивної системи навчання, а також освіти впродовж життя шляхом удосконалення кредитно-трансферної системи.

У контексті з'ясування організаційних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії виокремлено та схарактеризовано структурні компоненти, що визначають способи взаємодії суб'єктів відкритої освіти:

а) мотивацію утворення, цілі та особливості функціонування закладів відкритої освіти;

б) професійні функції та обов'язки учасників навчального процесу;

в) переваги відкритого навчання, що є результатом використання інноваційних ІКТ.

Виокремлено та схарактеризовано типи закладів вищої освіти, в яких надаються послуги відкритої освіти: відкриті університети; гібридні університети; регіональні філії відкритих університетів; коледжі вищої освіти.

Висвітлено специфіку співпраці університетів із такими національними освітніми організаціями як Асоціація університетів безперервної освіти, Організація Університетів Великої Британії, Асоціація коледжів вищої освіти за такими напрямками: формування політики у сфері вищої освіти; відстоювання ідеї доступності вищої освіти, підтримка ідеї соціальної мобільності студентів та рівності можливостей здобуття освіти; лобіювання інтересів університетів; узгодження позицій держави, університетів, підприємств та споживачів освітніх послуг з освітніх, організаційних та соціальних питань.

Аналіз методичних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії дозволив констатувати, що інноваційні пошуки академічної громади зосереджено в даному напрямі на питаннях структурування курикулуму, його вбудовування в єдиний освітньо-інформаційний простір, проектування і впровадження інноваційних технологій е-навчання, створення нових навчально-методичних матеріалів, орієнтованих на використання в системі відкритої освіти, що мають як загальний характер, так і вузькоспеціалізований, що враховує особливості окремих галузей знань, їх розділів та тематичних напрямів (інноваційна програма «Трансформаційне надання освітніх послуг за допомогою технологій»).

З'ясовано, що тенденціями подальшого розвитку методичних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії є такі: удосконалення методики відкритої освіти в межах реалізації національних стратегій доступності навчання; розробка нової методології проектування навчання за допомогою інноваційних підходів до розробки освітніх програм; оновлення ІК-технологій дистанційного навчання; розробка та впровадження інноваційних методик використання ІКТ у навчальному процесі; удосконалення системи безперервної професійної освіти викладачів.

Таким чином, з'ясування нормативних, організаційних та методичних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії дозволило констатувати, що головними напрямками розвитку відкритої освіти як суспільного феномену є демократизація, диверсифікація та масовізація освітніх послуг; як освітнього феномену – індивідуалізація, інтенсифікація, інтернаціоналізація, інформатизація процесу набуття знань та професійних кваліфікацій.

Третій розділ **«Перспективи використання елементів прогресивного досвіду університетів Великої Британії щодо розвитку відкритої освіти в Україні»** присвячено дослідженню нормативних, організаційних та методичних засад відкритої освіти в університетах України, порівняльно-зіставному аналізу досліджуваного феномену у британських та українських університетах та окресленню можливостей творчого використання елементів британського досвіду в досліджуваній сфері в Україні.

На основі структурно-логічного аналізу державних документів України: Закон «Про вищу освіту», «Про освіту» (1991), «Про наукову і науково-технічну діяльність», Указ президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», «Про затвердження Положення про дистанційне навчання»; нормативних документів державних структур та організацій: Інституту модернізації змісту освіти та Інституту освітньої аналітики МОН України, Українського інституту інформаційних технологій в освіті НТУУ «КПІ»; нормативних документів ЗВО: Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», Сумського національного аграрного університету, аналітичних матеріалів університетських та академічних дослідницьких центрів, досліджень окремих науковців з'ясовано стан розвитку нормативного забезпечення, організаційні та методичні засади відкритої освіти в Україні.

Застосування порівняльно-зіставного аналізу дозволило виявити спільне та відмінне в нормативних, організаційних та методичних засадах відкритої освіти у британських та вітчизняних університетах. Показано, що спільним у нормативних засадах відкритої освіти у Великій Британії та Україні є пріоритетна увага до проблеми забезпечення доступності вищої освіти для всіх бажаючих, спонукання ЗВО до гнучкої реакції на запити ринку праці, сприяння розвитку організаційних та технологічних інновацій в освіті, спонукання ЗВО до розвитку відкритих освітніх ресурсів.

Суттєві відмінності відзначено в організаційному аспекті діяльності закладів вищої освіти Великої Британії та України у сфері відкритої освіти. Виявлено, що британським університетам надано значно більш високий рівень автономності, що уможлиблює їх більшу активність у стратегічній та практичній площинах. На противагу, в Україні централізоване управління вишами та використання традиційних методів управління регламентує, а тому і обмежує їх інноваційну активність.

На підставі з'ясування організаційно-педагогічних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії обґрунтовано рекомендації щодо використання елементів прогресивного британського досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на національному, регіональному та інституційному рівнях в освітньо-політичному, організаційно-педагогічному, науково-методичному та технологічному аспектах. Серед поданих рекомендацій виокремлено найбільш перспективні для реалізації на сучасному етапі.

На національному рівні доцільним є удосконалення та деталізація нормативного забезпечення відкритої освіти. За необхідне вважаємо подальший розвиток практики створення відкритих університетів, «Центру розвитку відкритої освіти», який має бути координаційним центром між закладами вищої освіти, Національною академією наук України, Національною академією педагогічних наук України, МОН України. Актуальним є удосконалення механізмів диференційованої урядової фінансової підтримки закладів вищої освіти в інноваційній діяльності щодо удосконалення методів і технологій відкритої освіти.

На регіональному рівні актуальним є створення регіональних центрів із підготовки/перепідготовки викладачів для роботи в інформаційно-комунікаційному середовищі: навчання роботі з ІКТ, з відкритими освітніми ресурсами, ознайомлення з передовими методиками викладання в інноваційному навчальному середовищі, надання консультаційної підтримки фахівцям тощо.

На інституційному рівні важливим є налагодження ефективної співпраці з галузевими науковими установами, підприємствами, ІКТ-розробниками. Необхідним є належне забезпечення освітнього процесу інноваційними мультимедійними засобами, а також якісна робота Інтернет провайдерів. Особлива увага належить організації науково-методичної роботи вишів у межах відкритої освіти: створення відкритого навчального середовища, підтримка програм безперервного професійного розвитку персоналу та їх роботи у сфері

науки та інновацій; надання можливостей для мережевої взаємодії між університетами задля обміну прогресивним досвідом.

Таким чином, порівняльно-зіставний аналіз нормативних, організаційних та методичних засад відкритої освіти у британських та вітчизняних університетах дозволив обґрунтувати можливості використання елементів прогресивного британського досвіду в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на національному, місцевому та інституційному рівнях в освітньо-політичному, організаційно-педагогічному, науково-методичному та технологічному аспектах.

З'ясування організаційно-педагогічних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії дало підстави сформулювати такі **висновки**:

1. Виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми у вітчизняній педагогічній науці та схарактеризовано поняттєвий апарат дослідження. Виокремлено такі аспекти розгляду досліджуваної проблеми: теоретико-методологічний (обґрунтування відкритої освіти як нової освітньої парадигми, що ґрунтується на фундаментальних засадах сучасних філософських концепцій, зокрема таких, як філософська гуманістика, теорія самоорганізації, педагогічна синергетика), освітньо-політичний (з'ясування основоположних принципів інноваційного розвитку сучасної освіти), професійно-педагогічний (обґрунтування необхідності та сутності інновацій у системі професійної освіти, а також у професійному розвитку викладача, який працює в системі відкритої освіти), соціально-педагогічний (визначення пріоритетних напрямів використання засобів відкритої освіти в межах інклюзивної освіти й освіти дорослих), технологічний (систематизація інноваційних технологій, особливостей їхнього використання і з'ясування якості, набутої відкритою освітою завдяки ІКТ) та методичний (дослідження основних напрямів реорганізації освітнього процесу відповідно до освітніх реформ).

Доведено, що в наукових дослідженнях відкрита освіта характеризується як філософія, як реформаторський рух, як система навчання, як освітня практика. Сформульовано власне визначення поняття «відкрита освіта» як системи, що має на меті розширення доступу до здобуття вищої освіти, максимальне врахування освітніх потреб та можливостей кожного студента шляхом використання відкритих освітніх ресурсів й ІКТ, нових підходів до організації навчального процесу (дистанційне, змішане, он-лайн тощо), оцінювання, атестації та акредитації освітніх програм; дозволяє здійснювати вільний обмін інноваційним досвідом викладання та навчання студентів.

2. Виокремлено етапи розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії. З урахуванням систематизованих автором зовнішніх (соціально-економічні, суспільно-політичні, технологічні та культурно-освітні) та внутрішніх (розширення контингенту студентів, поява нових технологій та засобів навчання, диверсифікація освітніх потреб студентів та освітніх послуг університету, інтернаціоналізація освіти) чинників визначено такі етапи розвитку досліджуваного феномену:

- 1) кореспондентська освіта (середина XIX ст. – 10-ті рр. XX ст.);
- 2) теле-радіо освіта (20-ті рр. XX ст. – кінець 50-х рр. XX ст.);

3) мультимедійна освіта (початок 60-х рр. XX ст. – середина 90-х рр. XX ст.);

4) он-лайн освіта (кінець 90-х рр. XX ст. – середина 10-х рр. XXI ст.).

3. У контексті окреслення нормативних засад відкритої освіти схарактеризовано документи наднаціональних політичних, економічних, професійних, культурно-освітніх організацій та констатовано, що міжнародною освітньо-політичною, бізнесовою, академічною та інформаційно-технологічною спільнотами визначено стратегічні пріоритети та перспективи розвитку відкритої освіти, що стосуються соціального, економічного, академічного та технологічного вимірів розгляду досліджуваного освітнього феномену. Показано, що документи наднаціональних організацій із проблем відкритої освіти мають рекомендаційний характер та виступають підґрунтям для розроблення відповідних стратегій на національному та інституційному рівнях.

Виявлено, що документи національного рівня регламентують такі аспекти розвитку відкритої освіти, як чинники, цілі та завдання; типи вишів, в яких може бути надано відкриту освіту; форми надання послуг у системі відкритої освіти; особливості взаємозв'язків університетів із місцевою освітньою адміністрацією в контексті надання відкритої освіти; організаційна структура ЗВО, що надають відкриту освіту; шляхи співробітництва університетів із підприємствами; особливості управління вишами.

Окреслено актуальні завдання, сформульовані у стратегіях вишів у досліджуваній сфері: розширення програм е-навчання в контексті запровадження сучасних спеціальностей, що користуються попитом на ринку праці; налагодження тісної співпраці ЗВО з організаціями-роботодавцями; фінансова та організаційна підтримка інноваційних програм урядом та іншими зацікавленими суб'єктами; розширення інклюзивної системи навчання, а також освіти впродовж життя шляхом удосконалення кредитно-трансферної системи.

4. З'ясування організаційних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії дозволило схарактеризувати такі аспекти досліджуваного процесу: цілі, мотивацію утворення та функціонування університетів, що надають відкриту освіту; професійні функції та обов'язки учасників навчального процесу в системі відкритої освіти; переваги навчання в системі відкритої освіти, що є результатом методично обґрунтованого використання інноваційних ІКТ.

Показано, що відкрита освіта здійснюється в таких типах ЗВО Великої Британії: відкриті університети, гібридні університети, регіональні філії відкритих університетів, коледжі вищої освіти.

Висвітлено специфіку співпраці університетів із провідними національними освітніми організаціями за такими напрямками як формування політики у сфері вищої освіти; відстоювання ідеї доступності вищої освіти, підтримка ідеї соціальної мобільності студентів та рівності можливостей здобуття освіти, лобювання інтересів університетів тощо.

У контексті з'ясування методичних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії окреслено такі актуальні питання як: структурування

курукулуму, його вбудовування в єдиний освітньо-інформаційний простір, проектування і впровадження інноваційних технологій е-навчання, створення навчально-методичних матеріалів, орієнтованих на використання в системі відкритої освіти, що мають як загальний характер, так і спеціалізований, що є характерним для викладання окремих предметних галузей знань.

Доведено, що провідними тенденціями подальшого розвитку методичних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії є такі: розробка нової методології проектування навчання за допомогою інноваційних підходів до розробки освітніх програм; оновлення ІК-технологій реалізації дистанційного навчання; розробка та впровадження інноваційних методик використання ІКТ у навчальному процесі; удосконалення системи безперервної професійної освіти викладачів.

5. Обґрунтовано можливості творчого використання елементів прогресивного досвіду Великої Британії в аспекті досліджуваної проблеми в Україні на національному, регіональному та інституційному рівнях, що включають законодавчий, освітньо-політичний, організаційно-педагогічний, науково-методичний та технологічний аспекти розгляду проблеми. Аргументовано, що серед поданих найбільш перспективними для реалізації на сучасному етапі визначено такі рекомендації:

– на національному рівні: удосконалення та деталізація нормативно-правового забезпечення впровадження відкритої освіти у ЗВО; подальший розвиток практики створення відкритих університетів, координаційного «Центру розвитку відкритої освіти»; удосконалення механізмів диференційованої урядової фінансової підтримки закладів вищої освіти в інноваційній діяльності щодо удосконалення методів і технологій відкритої освіти;

– на регіональному рівні: створення регіональних центрів з підготовки/перепідготовки викладачів для роботи в інформаційно-комунікаційному середовищі;

– на інституційному рівні: налагодження ефективної співпраці з галузевими науковими установами, підприємствами, ІКТ-розробниками. Необхідним є належне забезпечення освітнього процесу інноваційними ІКТ. Особлива увага повинна бути приділена організації науково-методичної роботи вищів у межах відкритої освіти, створенню відкритого освітнього середовища, підтримці програм безперервного професійного розвитку персоналу та їх роботи у сфері науки та інновацій, наданню можливостей для мережевої взаємодії між університетами задля обміну прогресивним досвідом.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. На подальше вивчення заслуговують системи відкритої освіти розвинених країн, зокрема, США, Канади, Німеччини та ін. Предметом особливої уваги повинні стати алгоритми професіоналізації відкритої освіти, механізми забезпечення якості відкритої освіти на інституційному, національному та наднаціональному рівнях, а також узагальнення прогресивного зарубіжного педагогічного досвіду підготовки викладачів до роботи в системі відкритої освіти.

**Основні наукові результати висвітлено
в таких працях автора:**

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Коржилова, О. Ю. (2014). Відкрита освіта як глобальна освітня система: стан та розвиток. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 3 (37), 48–53.
2. Коржилова, О. Ю. (2014). Феномен відкритої освіти у сучасних зарубіжних дослідженнях. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського*, 42 (2), 200–203.
3. Губіна, О. Ю. (2015). Історичні етапи розвитку і становлення відкритої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 44 (97), 9–17.
4. Губіна, О. Ю. (2016). Сучасні підходи до вивчення проблеми розвитку відкритої освіти в Україні. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*, 2, 33–38.
5. Губіна, О. Ю. (2016). Стратегічні ініціативи ЮНЕСКО щодо розвитку відкритої освіти. *Порівняльно-педагогічні студії: науково-педагогічний журнал*, 1 (27), 55–61.
6. Губіна, О. Ю. (2016). Прогностичні рекомендації британського досвіду використання елементів відкритої освіти в університетах сучасної України. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*, 2 (53), 216–221.
7. Губіна, О. Ю. (2016). Удосконалення якості відкритої освіти завдяки модернізації її змісту. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*, 31, 122–129.

Стаття в закордонному науковому виданні

8. Gubina, O.Yu. (2015). Essential features of open education. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, III (26), 27–30.

Публікації у матеріалах

науково-практичних конференцій та семінарів

9. Коржилова, О. Ю. (2014). Моральні цінності сучасної української молоді. *Етнічна самосвідомість та крос-культурна взаємодія: матеріали V міжнародного науково-практичного семінару студентів, аспірантів та молодих вчених*. Суми, 154–158.
10. Коржилова, О. Ю. (2014). Засоби відкритої освіти в умовах освітніх трансформацій. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст: матеріали науково-практичного семінару*. Київ, 51–53.
11. Коржилова, О. Ю. (2014). Тенденції розвитку відкритої освіти в сучасних умовах. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, 1. Суми, 69–72.

12. Губіна, О. Ю. (2015). Інноваційні технології в системі сучасної освіти. *Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 1*. Мукачєво, 101–103.

13. Губіна, О. Ю. (2015). Етапи розвитку відкритої освіти: тенденції та завдання. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 3*. Суми, 105–109.

14. Губіна, О. Ю. (2016). Використання засобів відкритої освіти у навчанні осіб з особливими освітніми потребами. *Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії: збірник тез доповідей*. Вінниця, 88–89.

15. Губіна, О. Ю. (2016). Використання сучасних технологій відкритої освіти в системі безперервного навчання. *Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 2*. Суми, 205–208.

16. Губіна, О. Ю. (2016). Інноваційний розвиток відкритої освіти: глобальний вимір. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 1*. Суми, 51–54.

17. Gubina, O. Yu. (2016). Open educational resources in terms of academic writing training. *Methodology and methods of scientific research: Proceedings from the research and practical seminar*. Praha, Czech Republic, 8–9.

АНОТАЦІЯ

Губіна О. Ю. Організаційно-педагогічні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2018.

Дисертацію присвячено з'ясуванню організаційно-педагогічних засад відкритої освіти в університетах Великої Британії.

Виявлено стан розробленості досліджуваної проблеми у вітчизняній науковій думці та схарактеризовано концептуальні засади дослідження.

Виокремлено етапи розвитку відкритої освіти в університетах Великої Британії.

Окреслено нормативні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії.

З'ясовано організаційні та методичні засади відкритої освіти в університетах Великої Британії.

Обґрунтовано можливості творчого використання елементів прогресивного досвіду Великої Британії в аспекті досліджуваної проблеми в Україні.

Ключові слова: організаційно-педагогічні засади, відкрита освіта, відкриті освітні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології, відкрите навчання, електронне навчання, університети Великої Британії.

АННОТАЦИЯ

Губина О.Ю. Организационно-педагогические основы открытого образования в университетах Великобритании. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика и история педагогики. – Сумской государственной педагогический университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2018.

Диссертация посвящена характеристике организационно-педагогических основ открытого образования в университетах Великобритании.

Определен уровень разработки исследованной проблемы в отечественной науке, охарактеризованы концептуальные основы исследования.

Выделены этапы развития открытого образования в университетах Великобритании.

Определены нормативные основы открытого образования в университетах Великобритании.

Выявлены организационные и методические основы открытого образования в университетах Великобритании.

Обосновано возможности творческого использования элементов прогрессивного опыта Великобритании в аспекте исследуемой проблемы в Украине.

Ключевые слова: организационно-педагогические основы, открытое образование, открытые образовательные ресурсы, информационно-коммуникационные технологии, открытое обучение, электронное обучение, университеты Великобритании.

SUMMARY

Hubina O. Yu. Organizational and Educational Foundations of Open Education at the Universities of Great Britain. – The manuscript.

Thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.01 – General Pedagogics and History of Pedagogics. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2018.

The thesis is devoted to studying out the organizational and educational foundations of open education at the universities of Great Britain and to determining the possibilities of using the progressive experience of the British higher education system in the aspect of the investigated problem in Ukraine.

The clarification of the organizational and educational foundations of open education at the universities of Great Britain gives grounds for formulating the following conclusions:

The analysis of the state of investigated problem in Ukrainian pedagogical innovation is carried out. The application of the structural and logical analysis of a wide range of studies made it possible to distinguish the following aspects of the consideration of open education in the universities of Great Britain: educational and political, vocational and pedagogical, socio-pedagogical, scientific and technical, content.

The theoretical foundations of open education in the universities of Great Britain were described, which allowed to define the conceptual terminology of the research, especially its key concepts: «openness», «open education», «open learning environment», «open learning», «open educational resources» the preconditions and stages of open education development are distinguished. They are the following: 1) correspondence education (mid-nineteenth century – 10th years of the XX century); 2) TV-radio education (20-ies of the XX century – the end of the 50-ies of the XX century); 3) multimedia education (early 60-ies of the XX century – mid-90-ies of the XX century); 4) on-line education (the end of the 90-ies of the XX century – the mid 20-ies XXI century).

The main normative foundations of the introduction of open education into the educational process of the universities of Great Britain are outlined: ensuring the availability and flexibility of learning through ICT; the possibility of continuous lifelong learning; the possibility of using innovative learning tools; the possibility of improving and assessing the educational process; the possibility of active interaction of educational communities.

It is found out that the methodological foundations of open education in the universities of Great Britain are: improvement of the content and methods of open education within the framework of the implementation of national strategies for the availability of training; development of a new methodology for designing learning through innovative approaches to the development of curricula; updating of content and methods of distance learning programs; introduction of innovative methods of using information and communication technologies in the educational process; improvement of the system of continuous professional education.

The organizational principles of open education were found out. There are such kinds of institutions as open universities, hybrid universities, regional education institutions, colleges of higher education.

The proposals based on the positive conceptual ideas of the British open education for the Ukrainian higher education system on the national, local and institutional levels are given.

Key words: organizational and educational foundations, open education, open educational resources, ICT, open learning, e-learning, universities of Great Britain.

Підписано до друку 05.06.2018 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.

